

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Trybunał Konstytucyjny, www.trybunal.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Constitutional Tribunal]

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Constitutional Tribunal for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Trybunał Konstytucyjny, www.trybunal.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Trybunału Konstytucyjnego]

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Trybunał Konstytucyjny wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

PIĄTA SEKCJA

SPRAWA NATALIA MICHAJLENKO przeciwko UKRAINIE

(Skarga nr 49069/11)

WYROK

STRASBOURG

30 maja 2013 r.

OSTATECZNY

30 sierpnia 2013 r.

Wyrok ten stał się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 § 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Natalia Michajlenko przeciwko Ukrainie,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Piąta Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Mark Villiger, *Przewodniczący,*

Angelika Nußberger,

Boštjan M. Zupančič,

Ganna Yudkivska,

André Potocki,

Paul Lemmens,

Aleš Pejchal, *sędziowie,*

i Stephen Phillips, *Zastępca Kanclerza Sekcji,*

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 30 kwietnia 2013 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 49069/11) przeciwko Ukrainie wniesionej do Trybunału na podstawie artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatelkę ukraińską, panią Natalię Pietrownę Michajlenko („skarżąca”), w dniu 29 lipca 2011 r.

2. Skarżąca, której przyznano pomoc prawną, reprezentowana była przez Panią A. Ivanković Tamamović, adwokat z Mental Disability Advocacy Center, organizacji pozarządowej z siedzibą w Budapeszcie. Rząd ukraiński („Rząd”) reprezentowany był przez swego Przedstawiciela, Pana N. Kulczyckijego.

3. Skarżąca podniosła zarzut naruszenia artykułu 6 Konwencji w tym względzie, że nie miała możliwości bezpośredniego zwrócenia się do sądu z wnioskiem o przywrócenie zdolności do czynności prawnych. Ponadto skarżąca podniosła zarzut naruszenia artykułu 14 Konwencji, twierdząc, że została poddana dyskryminującemu traktowaniu z tytułu braku bezpośredniego dostępu do sądu.

4. W dniu 27 kwietnia 2012 roku skarga została zakomunikowana Rządowi.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżąca urodziła się w 1971 r. i mieszka w Symferopolu.

6. Skarżąca urodziła się z wrodzoną dysmorfia twarży i zdiagnozowano u niej „rozszerzenie czaszki w linii środkowej”. W latach 1990-1997 przeszła wielokrotne operacje w klinice w Stanach Zjednoczonych Ameryki, dzięki czemu nieprawidłowości w budowie czaszki zostały w większości wyleczone. Jednakże na skutek rozległych operacji u skarżącej rozwinęła się choroba psychiczna. Od tego czasu niezbędne były regularne kontrole lekarskie w Stanach Zjednoczonych.

7. W 2007 r. ojciec skarżącej złożył do Sądu Rejonowego Republiki Autonomicznej Krymu w Symferopolu („Sąd Rejonowy”) wniosek o pozbawienie skarżącej zdolności do czynności prawnych ze względu na poważną chorobę psychiczną.

8. Na podstawie wniosku Sądu Rejonowego w dniu 5 lipca 2007 r. biegły psychiatra sądowy wydał opinię, w której stwierdził, że skarżąca cierpi na chroniczną chorobę psychiczną, mianowicie schizofrenię paranoidalną, co uniemożliwia jej rozumienie i kontrolowanie własnych działań.

9. W dniu 10 lipca 2007 r. Sąd Rejonowy pozbawił skarżącą zdolności do czynności prawnych. Od decyzji tej nie złożono odwołania i stała się ona ostateczna.

10. W dniu 21 listopada 2007 r. siostra skarżącej została wyznaczona na jej opiekuna prawnego (*опікун*).

11. Zdrowie psychiczne skarżącej stopniowo się poprawiało. W dniu 3 kwietnia 2008 r. rozpoczęła ona pracę w miejscowej fabryce.

12. W 2009 r. opiekun skarżającej złożyła do Sądu Rejonowego wniosek o przywrócenie skarżającej zdolności do czynności prawnych. Jednakże w dniu 30 października 2009 r. wniosek został oddalony bez rozpoznania co do meritum, ze względu na fakt, że opiekun prawny kilkakrotnie nie stawiała się w sądzie.

13. W dniu 1 listopada 2010 r. skarżąca osobiście złożyła wniosek do Sądu Rejonowego o przywrócenie zdolności do czynności prawnych. Skarżąca wskazała, że przepis art. 241 § 4 kodeksu postępowania cywilnego, na podstawie którego osoba pozbawiona zdolności do czynności prawnych nie była uprawniona do składania takiego wniosku, nie był zgodny ze standardami prawa międzynarodowego i miał charakter dyskryminujący.

14. W dniu 4 listopada 2010 r. Sąd Rejonowy zwrócił wniosek skarżającej, nie rozpoznając jego meritum i twierdząc, że na mocy art. 121 § 3 i art. 241 § 4 kodeksu postępowania cywilnego skarżąca nie jest uprawniona do składania takiego wniosku.

15. W dniu 12 stycznia 2011 r. sąd apelacyjny oddalił apelację skarżającej od decyzji z dnia 4 listopada 2010 r., zauważając, że przepis art. 241 § 4 kodeksu postępowania cywilnego nie uprawnia skarżającej do składania wniosku o przywrócenie jej zdolności do czynności prawnych. Zatem Sąd Rejonowy zgodnie z prawem oddalił wniosek bez

rozpoznawania go co do meritum, zgodnie z wymogami art. 121 § 3 Kodeksu. W dniu 12 marca 2011 r. sąd kasacyjny oddalił jako nieuzasadnioną apelację skarżącą dotyczącą zastosowania przepisów prawa.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

A. Kodeks Cywilny z dnia 16 stycznia 2003 r.

16. Przepis art. 67 kodeksu stanowi, że opiekun prawny ma obowiązek podejmowania działań w celu ochrony praw i interesów o charakterze cywilnym osoby, nad którą sprawuje pieczę.

B. Kodeks Postępowania Cywilnego z dnia 18 marca 2004 r.

17. Art. 121 § kodeksu stanowi, że sąd nie może przyjąć do rozpoznania co do meritum wniosku złożonego przez osobę pozbawioną zdolności do czynności prawnych.

18. Zgodnie z art. 241 § kodeksu decyzja sądu o uznaniu osoby fizycznej za całkowicie pozbawioną zdolności do czynności prawnych może zostać uchylona, a zdolność prawna takiej osoby może zostać przywrócona na mocy innej decyzji sądu, pod warunkiem, że osoba taka została wyleczona bądź jej zdrowie psychicznie znacząco się poprawiło. Decyzja taka może zostać wydana na podstawie wniosku złożonego przez opiekuna lub władze opiekuńcze (*орган опіку та піклування*) oraz uzasadnienia na podstawie odpowiednich konkluzji biegłego psychiatry sądowego.

C. Zarządzenie z dnia 26 maja 1999 r. (nr 34/166/131/88) zatwierdzone przez Krajowy Komitet ds. Rodziny i Młodzieży, Ministerstwo Oświaty, Ministerstwo Zdrowia oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

19. Zgodnie z tym Zarządzeniem władze opiekuńcze obowiązane są między innymi do nadzorowania działań opiekunów prawnych oraz wdrażania środków mających na celu ochronę praw osób objętych opieką.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 6 UST. 1 KONWENCJI

20. Skarżąca podniosła zarzut naruszenia artykułu 6 ust. 1 oraz artykułu 13 Konwencji w tym względzie, że nie miała możliwości bezpośredniego zwrócenia się do sądu z wnioskiem o przywrócenie zdolności do czynności prawnych.

21. Trybunał jest zdania, iż niniejsza skarga powinna zostać zbadana wyłącznie w kontekście artykułu 6 ust. 1, który we właściwym zakresie stanowi, co następuje:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego ... rozpatrzenia jego sprawy ... przez ... sąd przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym...”

A. Dopuszczalność

1. Oświadczenia stron

22. Rząd zauważył, że skarga skarżącej została złożona po upływie okresu sześciu miesięcy, o którym mowa w artykule 35 ust. 1 Konwencji. Rząd stwierdził, że przepisy prawa krajowego wyraźnie określały grupę osób uprawnionych do składania do sądu wniosków o przywrócenie zdolności do czynności prawnych i że sądy nie mogły działać w sposób sprzeczny z tymi przepisami. Rząd oświadczył ponadto, że skarżącej nie przysługiwały inne skuteczne środki odwoławcze. Z tego względu Rząd stwierdził, że okres sześciu miesięcy zaczął biec w dniu, w którym skarżąca powzięła wiadomość, iż wniosek o przywrócenie zdolności do czynności prawnych został oddalony przez Sąd Rejonowy.

23. Skarżąca oświadczyła, że zasada sześciu miesięcy nie ma zastosowania, jako że skarga dotyczy sytuacji ciągłej powstałej na skutek zastosowania przepisów krajowych.

2. Ocena Trybunału

24. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, w przypadku braku dostępności krajowych środków odwoławczych okres sześciu miesięcy zaczyna biec począwszy od dnia wystąpienia zdarzenia zaskarżanego jako naruszenie Konwencji; jednakże w przypadku „sytuacji ciągłej” okres ten zaczyna biec w dniu zakończenia takiej sytuacji (zob. przykładowo *Kucheruk przeciwko Ukrainie*, nr 2570/04, § 171, 6 września 2007 r.).

25. Rząd przyznał, że skarżąca nie miała bezpośredniego dostępu do sądu ze względu na krajowe zasady proceduralne i że nie istniały skuteczne środki odwoławcze dotyczące jej skargi. W terminie złożenia skargi do Trybunału takie zasady proceduralne nadal obowiązywały. Zatem zarzut skarżącej dotyczył sytuacji ciągłej, która nie została zakończona ze względu

na bezskuteczność próby zapewnienia sobie dostępu do sądu. Sprzeciw Rządu zostaje zatem oddalony.

26. Trybunał zauważa, że niniejsza skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 (a) Konwencji. Nie jest także niedopuszczalna z innych przyczyn. W związku z tym musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum

27. Skarżąca stwierdziła, że jej prawo dostępu do sądu zostało ograniczone, co stanowiło naruszenie artykułu 6 ust. 1 Konwencji.

28. Rząd utrzymywał, że skarga jest niedopuszczalna.

29. Trybunał zauważa, że zgodnie z ustawodawstwem krajowym wniosek o przywrócenie zdolności do czynności prawnych mógł zostać złożony do sądu przez opiekuna prawnego lub władze opiekuńcze. Jednakże wniosek opiekuna prawnego skarżącej został oddalony bez rozpoznawania co do meritum ze względu na brak stawienia się w sądzie opiekuna prawnego. Skarżąca nie posiadała w tym postępowaniu statusu proceduralnego i nie mogła wywierać na nie wpływu. Złożony w terminie późniejszym wniosek skarżącej dotyczący przywrócenia zdolności do czynności prawnych również nie został rozpoznany, ponieważ zgodnie z przepisem art. 241 § 4 kodeksu postępowania cywilnego skarżąca nie była uprawniona do składania takiego wniosku. Jednocześnie kodeks nie stanowił, by uznanie braku zdolności do czynności prawnych podlegało automatycznej kontroli sądowej, a okres stosowania środka względem skarżącej nie był ograniczony w czasie.

30. Trybunał przypomina, że artykuł 6 ust. 1 zapewnia każdemu prawo składania roszczeń dotyczących jego praw i obowiązków o charakterze cywilnym do sądu lub trybunału (zob. *Golder przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 21 lutego 1975 r., § 36, Seria A nr 18). Na takie „prawo do sądu”, którego jednym z aspektów jest prawo dostępu do sądu, powoływać może się każda osoba, która na podstawie dających się uzasadnić argumentów twierdzi, że ingerencja w wykonywanie jej praw o charakterze cywilnym nie jest zgodna z prawem oraz że nie istniała możliwość wniesienia roszczenia do sądu w sposób zgodny z wymogami artykułu 6 ust. 1 (zob. między innymi *Roche przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 32555/96, § 117, ETPCz 2005-X oraz *Salontaji-Drobnjak przeciwko Serbii*, nr 36500/05, § 132, 13 października 2009 r.).

31. Prawo dostępu do sądu nie jest absolutne, lecz może podlegać ograniczeniom; są one dozwolone w sposób dorozumiany, jako że prawo dostępu „z samej swej natury wymaga regulacji przez Państwo, regulacji, która może różnić się pod względem czasu i miejsca zgodnie z wymogami i zasobami społeczeństwa i jednostek” (zob. *Ashingdane przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 28 maja 1985 r., § 57, Seria A nr 93). Przy

ustanawianiu takich regulacji Umawiające się Państwo korzysta z pewnego marginesu oceny. Mimo że ostateczna decyzja odnośnie do przestrzegania wymogów Konwencji należy do Trybunału, nie jest zadaniem Trybunału zastępowanie oceny władz krajowych dotyczącej potencjalnie najlepszej polityki w tym zakresie inną oceną. Niemniej jednak zastosowane ograniczenia nie mogą ograniczać prawa dostępu [do sądu] jednostki w taki sposób, bądź w takim zakresie, by dochodziło do naruszenia istoty tego prawa. Ponadto ograniczenie nie jest zgodne z artykułem 6 ust. 1, jeżeli nie dotyczy uprawnionego celu bądź nie istnieje uzasadniona relacja proporcjonalności pomiędzy zastosowanymi środkami a celem, który ma zostać osiągnięty (ibid., zob. także między innymi, *Cordova przeciwko Włochom (nr 1)*, nr 40877/98, § 54, ETPCz 2003-I oraz podsumowanie istotnych zasad w wyroku w sprawie *Fayed przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 21 września 1994 r., § 65, Seria A nr 294-B).

32. Ponadto celem Konwencji nie jest gwarantowanie praw, które są teoretyczne bądź iluzoryczne, lecz praw praktycznych i efektywnych. Powyższe dotyczy szczególnie gwarancji zawartych w artykule 6 ze względu na kluczową pozycję w demokratycznym społeczeństwie prawa do rzetelnego procesu wraz z wszelkimi gwarancjami określonymi w tymże artykule (zob. *Książę Lichtensteinu Hans-Adam II przeciwko Niemcom* [WI], nr 42527/98, § 45, ETPCz 2001-VIII).

33. Trybunał zauważa w pierwszej kolejności, że żadna ze stron nie zakwestionowała zastosowania w niniejszej sprawie artykułu 6. Skarżąca, która została pozbawiona zdolności do czynności prawnych, podniosła zarzut, iż nie miała dostępu do sądu w związku z przywróceniem zdolności do czynności prawnych, a kwestia ta miała decydujące znaczenie w celu rozstrzygnięcia o jej „prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym” (zob. *Stanev przeciwko Bułgarii* [WI], nr 36760/06, § 233, ETPCz 2012). Zatem przepis artykułu 6 ust. 1 Konwencji ma zastosowanie w niniejszej sprawie.

34. Wydaje się również, że nie jest przedmiotem sporu fakt, iż ze względu na jasne i przewidywalne zasady prawa krajowego skarżąca nie mogła osobiście zwrócić się do sądu z wnioskiem o przywrócenie zdolności do czynności prawnych. Pozostaje zatem ustalić, czy ograniczenie prawa skarżącej dostępu do sądu dążyło do osiągnięcia uprawnionego celu i było proporcjonalne do takiego celu.

35. Jak zauważono powyżej, prawo dostępu do sądu nie ma charakteru absolutnego i wymaga ze swej natury, by Państwo posiadało pewien margines oceny w zakresie regulowania sfery będącej przedmiotem badania (zob. *Ashingdane*, cyt. powyżej, § 57). Trybunał przyznaje, że ograniczenia praw proceduralnych osoby, która została pozbawiona zdolności do czynności prawnych, może być uzasadnione ze względu na ochronę takiej osoby, ochronę interesów innych osób oraz prawidłowe działanie wymiaru sprawiedliwości.

36. Ponadto Trybunał zauważa, że zadaniem Państwa jest zdecydować, w jaki sposób należy zapewnić prawa proceduralne osoby, która została pozbawiona zdolności do czynności prawnych, na poziomie krajowym. W tym kontekście Państwa powinny mieć możliwość stosowania ograniczeń w celu osiągnięcia celów, o których mowa w poprzedzającym paragrafie.

37. Z drugiej strony Trybunał stwierdził, że waga wykonywania praw proceduralnych będzie różnić się w zależności od celu powództwa, która dana osoba zamierza wnieść do sądów. W szczególności prawo do zwrócenia się do sądu z wnioskiem o weryfikację postanowienia o pozbawieniu zdolności do czynności prawnych stanowi jedno z najważniejszych praw osoby, której to dotyczy, jako że procedura taka, jeżeli zostanie zainicjowana, będzie mieć decydujące znaczenie dla wykonywania wszystkich praw i wolności ograniczonych na skutek pozbawienia osoby zdolności do czynności prawnych (zob. *Stanev*, cyt. powyżej, § 241).

38. Trybunał zauważa, że podejście określone w prawie krajowym, zgodnie z którym osoba pozbawiona zdolności do czynności prawnych nie ma prawa bezpośredniego dostępu do sądu w celu przywrócenia zdolności do czynności prawnych, nie jest zgodne z ogólną tendencją na poziomie europejskim. W szczególności, analiza porównawcza przeprowadzona w sprawie *Stanev* (cyt. powyżej, §§ 88-90) wykazała, że systemy prawne siedemnastu spośród dwudziestu przebadanych krajów zezwalały w przedmiotowym czasie na bezpośredni dostęp do sądu osobom, które uznano za całkowicie pozbawione zdolności do czynności prawnych (*ibid.*, § 243).

39. Ponadto, w odniesieniu do sytuacji na Ukrainie, ogólny zakaz bezpośredniego dostępu do sądów dotyczący wskazanej kategorii osób nie dopuszczał żadnych wyjątków. Jednocześnie prawo krajowe nie określało gwarancji w celu zapewnienia, że kwestia przywrócenia zdolności do czynności prawnych będzie podlegać weryfikacji przez sąd w rozsądnych odstępach czasu. Wreszcie, w niniejszej sprawie nie wykazano, że odnośne władze krajowe w sposób efektywny nadzorowały sytuację skarżącej, w tym wykonywanie obowiązków przez jej opiekuna prawnego ani też nie podejmowały wymaganych kroków w celu ochrony interesów skarżącej.

40. W świetle powyższych rozważań Trybunał stwierdza, że w niniejszej sprawie na skutek braku możliwości złożenia do sądu wniosku o przywrócenie zdolności do czynności prawnych bezpośrednio przez skarżącą, kwestia ta nie została zbadana przez sąd. Brak kontroli sądowej tej kwestii, która wywierała poważny wpływ na wiele aspektów życia skarżącej, nie mógł być uzasadniony uprawnionym celem leżącym u podstaw ograniczeń dostępu osób pozbawionych zdolności do czynności prawnych do sądu. Na podstawie faktów niniejszej sprawy Trybunał stwierdza, że sytuacja, w której znalazła się skarżąca, stanowiła odmowę wymiaru sprawiedliwości w odniesieniu do możliwości zapewnienia

weryfikacji zdolności do czynności prawnych. Doszło zatem do naruszenia artykułu 6 ust. 1 Konwencji.

VI. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 14 KONWENCJI

41. Skarżąca podniosła zarzut, iż została poddana dyskryminacji ze względu na brak bezpośredniego dostępu do sądu. Skarżąca wskazała na artykuł 14 Konwencji, który stanowi:

„Korzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej Konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów, jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn.”

42. Trybunał zauważa, że ten zarzut jest ściśle powiązany z zarzutem zbadanym powyżej, a zatem również musi zostać uznany za dopuszczalny. Jednakże, uwzględniając ustalenia Trybunału w świetle artykułu 6 Konwencji, ta część skargi nie wymaga odrębnego rozpoznawania. W konsekwencji Trybunał uznaje, iż nie ma potrzeby odrębnego rozpoznawania skargi w świetle artykułu 14 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

43. Przepis artykułu 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Odszkodowanie

44. Skarżąca domagała się odszkodowania w wysokości 16.000 euro (EUR) z tytułu szkód niematerialnych.

45. Rząd oświadczył, iż roszczenie to nie jest uzasadnione.

46. Trybunał jest zdania, że skarżąca musiała doznać cierpień z tytułu stwierdzonego przez Trybunał naruszenia. Orzekając na zasadzie słuszności zgodnie z wymogami Artykułu 41 Konwencji, Trybunał przyznaje skarżącej kwotę 3.600 euro z tytułu szkody niematerialnej.

B. Koszty i wydatki

47. Skarżąca domagała się także 398,21 hrywien ukraińskich (UAH) z tytułu kosztów pocztowych oraz 1.000 hrywien na pokrycie kosztów podróży lokalnych oraz materiałów do drukowania i kopiowania. Ponadto skarżąca domagała się kwoty 8.734,55 euro pomniejszonej o kwotę już

wypłaconą w ramach pomocy prawnej z tytułu wydatków poniesionych w związku z reprezentacją prawną przed Trybunałem. Skarżąca zwróciła się z prośbą, by kwota przyznana z tytułu tego ostatniego roszczenia została wpłacona bezpośrednio na rachunek bankowy Mental Disability Advocacy Center.

48. Rząd oświadczył, iż roszczenie dotyczące 398,21 UAH nie zostało wystarczająco uzasadnione, zaś roszczenie dotyczące 1.000 UAH nie zostało potwierdzone dowodami. Roszczenie dotyczące kwoty 8.734,55 UAH musi zostać odrzucone jako nieuzasadnione.

49. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, skarżący jest uprawniony do otrzymania zwrotu kosztów oraz wydatków tylko w takim zakresie, w jakim wykazał, że były one rzeczywiście i konieczne poniesione i były uzasadnione co do wysokości. W niniejszej sprawie, uwzględniając dokumentację znajdującą się w posiadaniu Trybunału oraz powyższe kryteria, Trybunał uznaje za zasadne przyznać kwotę 38 euro z tytułu kosztów pocztowych poniesionych przez skarżącą oraz kwotę 1.000 euro na pokrycie kosztów adwokata skarżącej. Kwota wskazana jako ostatnia powinna zostać wpłacona bezpośrednio na rachunek bankowy Mental Disability Advocacy Center (zob. przykładowo *Hristovi przeciwko Bułgarii*, nr 42697/05, § 109, 11 października 2011 r., i *Singartiyski i Inni przeciwko Bułgarii*, nr 48284/07, § 54, 18 października 2011 r.).

C. Odsetki za zwłokę

50. Trybunał uznaje za właściwe, by odsetki z tytułu niewypłacenia zasądzonych kwot zostały ustalone zgodnie ze stopą kredytu Europejskiego Banku Centralnego na koniec dnia, plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOMYŚLNIE

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia artykułu 6 ust. 1 Konwencji;
3. *Uznaje*, iż nie ma potrzeby rozpoznawania skargi w świetle artykułu 8 Konwencji;
4. *Uznaje*:
 - (a) że pozwane Państwo ma obowiązek wypłacić skarżącej, w terminie trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 ust. 2 Konwencji, następujące kwoty, w przeliczeniu na

walutę pozwanego Państwa po kursie wymiany obowiązującym w dniu rozliczenia;

(i) 3.600 EUR (trzy tysiące sześćset euro), wraz z ewentualnymi podatkami, z tytułu poniesionej szkody niematerialnej;

(ii) 38 EUR (trzydzieści osiem euro), wraz z ewentualnymi podatkami, z tytułu poniesionych kosztów pocztowych;

(iii) 1.000 EUR (jeden tysiąc euro), wraz z ewentualnymi podatkami, z tytułu kosztów i wydatków, do wpłaty na rachunek bankowy Mental Disability Advocacy Center;

(b) że od wygaśnięcia powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty płatne od tych sum będą zwykłe odsetki obliczone według stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego na koniec dnia plus trzy punkty procentowe;

5. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącej dotyczącej słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie w dniu 30 maja 2013 r., zgodnie z artykułem 77 ust. 2 i ust. 3 Regulaminu Trybunału.

Stephen Phillips
Zastępca Kanclerza

Mark Villiger
Przewodnicząca

Zgodnie z postanowieniami artykułu 45 ust. 2 Konwencji oraz art. 74 ust. 2 Regulaminu Trybunału do wyroku załączono odrębne zdanie Sędziego Lemmensa.

M.V.
J.S.P.

ZDANIE ODREBNE SĘDZIEGO LEMMENSA

1. Zgadzam się ze stwierdzeniem, że doszło do naruszenia artykułu 6 ust. 1 Konwencji, przy czym wolałbym oprzeć to stwierdzenie na rozumowaniu zawężonym.

Mimo że skarżąca twierdzi, iż skarga dotyczy „sytuacji ciągłej powstałej na skutek zastosowania przepisów krajowych” (par. 23), zastosowanie tychże przepisów skutkowało sądowym rozstrzygnięciem o konkretnym roszczeniu. W sprawach dotyczących skarg indywidualnych nie jest zadaniem Trybunału weryfikacja odnośnych przepisów ustawodawstwa w sposób abstrakcyjny, lecz ograniczenie się, na tyle, na ile jest to możliwe do zbadania kwestii podniesionych w ramach złożonej do Trybunału skargi (zob. wśród niedawno wydanych wyroków *Kotov przeciwko Rosji* [WI], nr 54522/00, § 130, 3 kwietnia 2012 r.). Jeżeli mamy poważnie traktować zasadę subsydiarności, za punkt wyjścia niniejszej oceny Trybunału powinniśmy przyjąć – w mojej opinii – decyzje sądów, w szczególności sądu apelacyjnego oraz Sądu Kasacyjnego.

2. Przy zastosowaniu takiego podejścia należałoby inaczej odnieść się do sprzeciwu Rządu dotyczący zasady sześciu miesięcy niż większość uczyniła to w par. 24-25. Większość odrzuciła sprzeciw na tej podstawie, że „zarzut skarżącej dotyczył sytuacji ciągłej, która nie została zakończona ze względu na bezskuteczność próby zapewnienia sobie dostępu do sądu”. W mojej opinii podstawą odrzucenia sprzeciwu powinien być fakt, iż ostateczna decyzja w sprawie skarżącej została wydana przez Sąd Kasacyjny w dniu 12 marca 2011 r., a zatem skarga złożona w dniu 29 lipca 2011 r. została złożona przed upływem terminu sześciu miesięcy.

3. Na skutek takiej interpretacji niektóre paragrafy wolałbym sformułować w bliższym odniesieniu do wyroków wydanych w sprawie skarżącej, w świetle mojego – zawężonego – rozumienia przedmiotu skargi.

Chciałbym dodać, że zgadzam się z większością, iż ogólny charakter zakazu bezpośredniego dostępu do sądu oraz brak regularnej kontroli zdolności do czynności prawnych skarżącej przez sąd w rozsądnych odstępach czasu (bądź innych gwarancji proceduralnych) (zob. par. 39) wskazują na nieproporcjonalny charakter ograniczenia zastosowanego w sprawie skarżącej, jako że skutkują one tym, że ograniczenie jest bezwzględne i nieograniczone w czasie.